

BUITEN

9^E JAARGANG N^O. 9.

ZATERDAG 27 FEBRUARI 1915.

Schnabelsc.

Foto C. Steenbergh.

ACHTER DE NIEUWE KERK TE DELFT.

ancla

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

ACHTER DE NIEUWE KERK TE DELFT. ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 97
VADERTJE LANGBEEN, DOOR JEAN WEBSTER (9) . . .	" 98
KONINGSBERGEN, DE OUDE PRUISISCHE HOOFDSTAD, DOOR	
G. WIJGMANS, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 100—103
BUITEN (SLOT), DOOR JOH. W. BROEDELET . . .	BLZ. 102
CROCUSSEN, DOOR E. TH. W. GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 104—105
OM EN BIJ DEN OORLOG (VIII), DOOR MR. L. H. J.	
LAMBERTS HURRELBRINCK . . .	BLZ. 105
HET GEBOUW VAN DEN BOND VAN MINDER MARINE-	
PERSONEEL TE HELDER, DOOR J. BROUWER, GEÏLL. . .	BLZ. 106—107
EEN KLACHT VAN EEN VOORMALIG ABONNÉ . . .	BLZ. 107
DE HYACINT IN DE SAGE, DOOR L. F. H. . . .	" 108
GEZICHT OP GRAVOSA IN DALMATIË. ILLUSTRATIE . . .	" 108
ALS HET DAGWERK IS GEDAAN. ILLUSTRATIE . . .	" 108

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beteeftelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een aaverteerder doet.

VADERTJE LANGBEEN.

door JEAN WEBSTER.

(9) (Geautoriseerde vertaling uit het Engelsch).

4 Mei.

VERLEDEN Zaterdag hadden we velddienst. Het was vreeselijk leuk. Eerst hebben we groote parade gehouden. We waren allen in het wit gekleed. De Seniores droegen kleine Japansche parasolletjes, blauw met goud en de Juniores wit met gele vlaggen. Wij hadden roode luchtballons. Dat was vreeselijk aardig, want elk oogeblik verloor een van ons er eentje en die vloog dan de lucht in. De eerste jaars hadden groote groen papieren mutsen met lange, afhangende linten. We hadden ook een muziekcors in blauwe uniform voor dien dag uit de stad laten overkomen en ook een stuk of twaalf hansworsten, die de menschen tusschen de wedstrijden door bezig moesten houden.

Julia had zich als een dikke buitenman verkleed in een wit linnen pak, met bakkebaarden en een geweldig groote parasol. Patsy Moriarty (eigenlijk heet ze Patricia maar heb je ooit zoo'n onmogelijken naam gehoord, Juffrouw Lippett zou er werkelijk geen ergere kunnen bedenken), een lang, mager kind, was Julia's vrouw en droeg een hardgroene muts op één oor. De menschen hebben den heelen weg langs geproest wanneer die twee voorbijkwamen. Julia speelde haar rol ook betrekkelijk goed. Ik had nooit gedacht, dat een Pendleton nog zooveel spirit zou bezitten. (Hierbij denk ik natuurlijk niet aan Jongheer Jervie, want die beschouw ik evenmin als een echten Pendleton als jou als een echten regent).

Sallie en ik deden niet aan den optocht mee, omdat we ons beiden voor de wedstrijden hadden laten inschrijven. En stel je voor, we hebben alle twee gewonnen! Tenminste bij één spel. Bij het ver-springen verloren we alle twee, maar Sallie won bij pols-stok springen en ik bij het hardloopen. (30 M. in 8 seconden).

Ze heeft gewonnen!
Wie heeft er gewonnen?
Judy Abbott!

Dat is eerst eens roem! Toen ben ik naar het tentje gegaan en heb me daar heelemaal met spiritus afgewreven en een citroen-

Ik kreeg op het laatst wel erg hartkloppingen, maar het was toch eenig toen de heele klas daar met zijn ballons stond te wuiven en te schreeuwen en zong:

Wat is er aan de hand met Judy Abbott?

kwast gedronken. Je ziet, dat we altijd aan onze gezondheid denken. Het is heel verdienstelijk, als je een spel voor je klas wint, want de klas, die de meeste spelen wint, krijgt dat jaar den wisselbeker. Dit jaar kregen de Juniores hem met zeven spelen in hun voordeel. Het comité bood alle winsters in het gymnastiek-lokaal een diner aan. We kregen kreeft, en chocoladeijs in den vorm van korfballen.

Ik heb gisteren de halve nacht opgezeten om in Jane Eyre te lezen. Ben jij oud genoeg om je te herinneren hoe het voor 60 jaar was en als dat zoo is, kun je me dan ook zeggen of de menschen toen zóo spraken?

De hooghartige Lady Blanche zegt tot den knecht: „Staak uw gepraat, man, en verricht, wat ik u gebied”. Mijnheer Rochester spreekt over „het metalen hemelgewelf” wanneer hij het over de lucht heeft en als je dan aan de krankzinnige vrouw denkt, die als een hyena lacht en de bedgordijnen in brand steekt, tranen stort over een bruidssluier en *bijl.* . . . nu ja, dan is het een melodrama van het reinste water, maar toch lees je en lees je, uren achter elkaar. Ik kan me niet begrijpen, dat een meisje zoo'n boek heeft geschreven, vooral niet een meisje, dat op een kerkhof werd groot gebracht. Daar is iets in de Bronte's, dat me sterk tot ze aantrekt. Hun boeken leven, er is geest in. Maar hoe kwamen ze aan die gave! Toen ik over het ellendige leven las, dat de kleine Jane in die weldadigheidsinrichting had, ergerde ik me zoo, dat ik de kamer uitging en een flinke wandeling maakte. Ik kan me heelemaal in haar toestand verplaatsen. Als je Juffrouw Lippett kent, begrijp je ook, hoe Mijnheer Brocklehurst geweest moet zijn.

Frons je wenkbrauwen nu maar niet. Ik weet heel goed, dat het John Grier Home heel anders is ingericht dan het Lowood instituut. We kregen genoeg te eten en hadden voldoende kleeren en genoeg water om ons te wasschen en zelfs de kelder was verwarmd, maar toch is er een groote overeenkomst. Ons leven was onbeschrijflijk eentonig. Er gebeurde nooit eens iets bijzonders. De eenige afleiding was het roomijs, waarop we 's Zondags werden getraceerd en dat werd zelfs tot een geregeld terugkomende verrassing, dus eigenlijk geen verrassing meer. In al die 18 jaar, dat ik er was, gebeurde er alleen maar één keer iets bijzonders, n.l. toen de houten schuur afbrandde. We moesten midden in den nacht opstaan en ons aankleeden voor het geval, dat het huis ook in brand zou raken. Maar het vatte geen vlam en we moesten allen weer naar bed.

Iedereen houdt wel eens van een verandering, dat is zoo'n gewoon menselijke behoefte. Maar ik had nog geen verrassing beleefd tot op het oogenblik, dat Juffrouw Lippett me in haar kamer riep om me daar te vertellen, dat Mijnheer John Smith me naar College wilde sturen. En toen ging ze daar zoo vervelend over uitweiden, dat ze weer een heeleboel van mijn plezier bedierf.

Je weet, dat ik het van het grootste belang voor iemand vindt, dat hij verbeeldingskracht heeft. Daardoor voel je je in staat je ook in de plaats van een ander in te denken. Het stemt je vriendelijk en vergevingsgezind. Bij kinderen moest de fantasie al vroeg ontwikkeld worden. Maar in het John Grier Home wordt de flauwste flikking van je verbeeldingskracht dadelijk uitgedoofd. Plicht is het eenige, wat je telkens voor oogen wordt gehouden. Ik vind, dat kinderen eigenlijk de betekenis van dat woord niet moesten kennen. Het is iets kouds, verfoeilijks. Een kind moest alles uit liefde doen, niet uit plichtsgevoel, bah!

Wacht maar, totdat je het vondelingengesticht hebt gezien, waarvan ik de direktice word. Dat is nu mijn lievelingsdroom vóór ik ga slapen. Ik werk het tot in de kleinste bijzonderheden uit, het eten en de kleeren en het werk en de spelen en de straffen. . . . Want zelfs mijn uitstekend opgevoede pleegkinderen zijn wel eens een enkele keer ondeugend.

Maar in elk geval zijn ze gelukkig. Volgens mijn meening moet iedereen, al komen er naderhand ook nog zooveel zorgen, een echt gelukkige, zonnige jeugd hebben, waarvan hij altijd de heerlijke herinnering houdt. En als ik ooit zelf eens kinderen krijg, dan zal ik er voor strijden, dat ze een onbezorgd, gelukkig leven hebben zoolang ze nog jong zijn, onverschillig onder hoeveel verdriet ik zelf misschien gebukt ga.

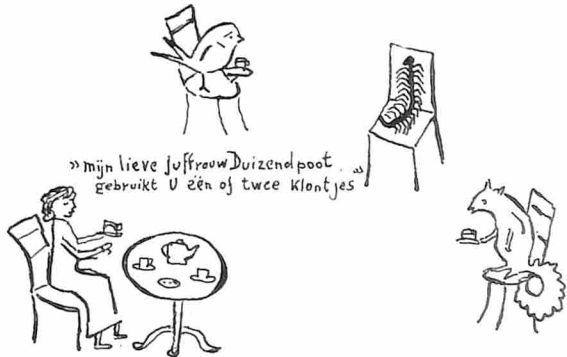
Daar luidt de klok van de kapel al. Een andere keer zal ik je hierover nog wel eens schrijven.

Donderdag.

Toen ik vanmiddag na mijn practisch werk in het laboratorium weer in onze werkkamer kwam, zat daar een eekhoortje juist genoegelijk op mijn theetafel amandelen te knabbelen.

Dat zijn de soort bezoekers die bij dit warme weer geregeld bij ons komen wanneer de vensters open staan.

Zaterdagmorgen
Misschien denk je wel, dat ik, omdat het vandaag Zaterdag is en we dan geen lessen hebben,

gisterenavond eens heerlijk rustig in de boeken van Stevenson heb kunnen lezen, die ik van het geld van mijn prijs kocht. Maar als je dat heusch denkt, weet je niets van het leven op een meisjes-universiteit af, mijn oude, beste Vadertje! Zes vriendinnen stormden naar binnen, om een bowl te maken en één heeft een groote plas op ons mooiste vloerkleedje gemorst. We zullen er die vlek wel nooit uitkrijgen.

Ik heb in den laatsten tijd heelemaal niet over ons werk gesproken. We hebben een heeleboel te doen en ik vind het daarom juist prettig om iemand te hebben met wien ik over iets anders dan over het eeuwige werk kan spreken. We moeten dus maar lange discussies over de wereld en het leven in het algemeen houden. Ik vind het wel wat erg, dat ik daarbij altijd maar alleen aan het woord ben, maar dat is je eigen schuld. Je mag me altijd antwoorden wanneer je maar wilt.

Ik heb nu al drie dagen lang telkens een paar regels aan dezen brief geschreven en ik ben nu heusch bang, dat ik je een beetje verveel.

Dag, mijn lieve oude vriend,
Je Judy.

Den WelEd. Heer Vadertje Langbeen Smith,

WelEd. Heer,

Daar ik mijn studies over argumentatie en de verdeeling van een stelling in onderdeelen heb voltooid, heb ik besloten den volgende briefvorm aan te nemen. Mijn brieven zullen op deze wijze alle noodzakelijke feiten bevatten zonder eenig overbodig woordenverbruik.

- I. We hadden deze week schriftelijk examen in:
 - A. Scheikunde.
 - B. Geschiedenis.
- II. We krijgen een nieuw gebouw met slaapkamers.
 - A. Het materiaal bestaat uit:
 - a. rooden baksteen.
 - b. grijze steenen.
 - B. Er in verblijf houden zullen:
 - a. een directrice, vijf leeraren,
 - b. 200 meisjes-studenten,
 - c. een huishoudster, drie koks, 20 werkmeisjes, 20 kamermeisjes.
- III. We hadden vanavond zure room als dessert.
- IV. Ik schrijf een studie over de bronnen van Shakespeare's tooneelstukken.
- V. Lou McMahon gleed vanmiddag bij 't korfbal uit. Ze viel en
 - A. ontwrichtte haar schouder en
 - B. kneusde haar knie.
- VI. Ik kocht een nieuwen hoed, gegarneerd met:
 - A. een blauw fluweelen band,
 - B. twee blauwe vlerken,
 - C. drie roode pompoenen.
- VII. Het is half tien.
- VIII. Goeden nacht.

Judy.

Lieve Vadertje Langbeen.

2 Juni.

Je kunt je heelemaal niet voorstellen, wat voor heerlijks er vandaag weer is gebeurd. De McBrides hebben me uitgenoodigd den heelen zomer in hun kamp te Adirondacks te komen logeeren. Ze zijn leden van een club, die 's zomers buiten gaat wonen aan een klein meer, midden in het bosch. De verschillende leden hebben daar houten huisjes en ze gaan roeien op het meer en maken lange wandelingen naar de kampen van andere clubs en één keer in de week wordt er in het clublokaal gedanst.

Jimmie McBride komt er ook met een van zijn vrienden, ook een student, dus hebben we genoeg heeren om mee te dansen.

Vind je het niet verbazend lief van Mevrouw McBride, om me ook uit te nodigen? Het schijnt, dat ze van me is gaan houden toen ik er met Kerstmis was.

Neem het me maar niet kwalijk, dat ik vandaag zoo kort ben. Het is ook eigenlijk geen echte brief. Ik schrijf je alleen maar om je te zeggen, dat mijn zomerplannen al gemaakt zijn.

Je, in gelukzaligheid zwemmende
Judy.

Lieve Vadertje Langbeen,

5 Juni.

Van je secretaris ontving ik zoo juist een briefje, waarin hij me vertelt, dat Mijnheer Smith liever heeft, dat ik de uitnodiging van Mevrouw McBride niet aanneem, maar net als den vorigen zomer naar Lock Willow ga.

Maar waarom... *Waarom* dan toch, Vadertje Langbeen?

Het schijnt, dat je heelemaal niet begrijpt hoe de zaak in elkaar zit. Mevrouw McBride vindt het heusch heel prettig, dat ik kom, ik sta haar absoluut niet in den weg. Integendeel, ik help haar. Er gaan niet veel dienstboden mee naar buiten en Sallie en ik zullen een heeleboel in huis werken. Het is juist een prachtige gelegenheid ook het huishouden te leeren. Elke vrouw moet toch een goede huishoudster zijn en ik weet eigenlijk alleen maar hoe een huishouden in een gesticht er uit ziet.

Er zijn geen andere meisjes van onzen leeftijd in het kamp en Mevrouw McBride vindt het daarom veel prettiger voor Sallie, dat ze een vriendin bij zich heeft. Wij zullen een heeleboel samen doorlezen, alle boeken, die we het volgend jaar voor Engelsch en Staathuishoudkunde moeten kennen. De prof zei, dat het voor ons zooveel gemakkelijker was, als we dat alles van te voren deden en je kunt het veel beter onthouden als je alles samen leest.

En dan zou het ook voor mij zoo goed zijn om een tijdlang met Sallies Moeder samen te wonen. Ze is de interessantste, ver-

standigste en liefste vrouw van de wereld. Ze weet *alles*. Denk eens aan, hoeveel zomers en winters, hoeveel lange jaren ik met Juffrouw Lippett heb geleefd en hoe scherp dat contrast me nu opvalt. Je hoeft niet bang te zijn, dat ze geen plaats voor me hebben: hun huis is van elastiek. Wanneer ze een heeleboel gasten hebben, slaan ze tentjes in het bosch op en dan gaan de jongens daar slapen. Het zal een heerlijke zomer zijn en zoo gezond, altijd in de buitenlucht. Jimmie McBride wil me leeren paardrijden en roeien en schieten en o, nog een heeleboel andere dingen, die ik niet ken. Het wordt een zalig, vrij leventje en ik heb dat nooit gekend en alle meisjes moesten toch wel eens zoo'n tijd in haar leven hebben. Natuurlijk zal ik precies doen, wat jij wilt, maar, och toe, lieveling, laat me gaan.

Vandaag is het niet Jerusha Abbott, de toekomstige groote schrijfster, die je dezen brief stuurt, het is alleen maar Judy — een jong meisje.

Den WelEd. Heer John Smith.

9 Juni.

WelEd. Heer,

Ik kwam in het bezit van Uwe letteren van 7 dezer en deel U naar aanleiding van de instructies, door tusschenkomst van Uwen secretaris ontvangen, mede, dat ik Vrijdag a.s. van hier vertrek om den zomer op Lock Willow door te brengen.

Hoogachtend,
Jerusha Abbott.

Lock Willow Farm.

Lieve Vadertje Langbeen.

3 Augustus.

Ik heb je nu al bijna twee maanden lang niet geschreven en ik moet eerlijk bekennen, dat dat alles behalve aardig van me was. Maar zie je, ik heb dezen zomer een klein beetje het land aan je gehad. Je ziet, dat ik je alles ronduit zeg.

Je weet heusch niet, hoe teleurgesteld ik was, dat ik niet naar de McBrides mocht gaan. Natuurlijk weet ik, dat je heel veel over me te zeggen hebt en dat ik met al je wenschen rekening moet houden, maar ik begrijp heelemaal de reden niet, waarom ik er niet zou mogen heengaan. Het was zoo duidelijk als iets, dat het juist heel goed voor me zou zijn er een paar maanden te logeeren. En als ik nu Vadertje Langbeen was geweest en jij Judy, dan zou ik hebben gezegd: „Wel, lieve meid, ik ben heel blij voor je, dat je die uitnodiging hebt gekregen. Natuurlijk moet je het aannemen. Maak maar van je zomer, wat je er van maken kunt. Je zult nieuwe menschen leeren kennen en een massa nieuwe dingen. Ga maar heel veel in de open lucht en zorg, dat je gezond en sterk en uitgerust bent, want je zult na dezen zomer weer een jaar hard aan het werk moeten.

Maar niets van dat al. Alleen een kort briefje van je secretaris, waarin hij me zegt, dat ik naar Lock Willow moet.

Het ergste van je bevelen vind ik nog, dat ze zoo onpersoonlijk zijn. Ik vind, dat je me toch zelf wel eens een regeltje kon schrijven, inplaats van me die vervelende, getikte briefjes te sturen, al geef je misschien ook nog zoo weinig om me. Als je dan ook maar de kleinste zinspelende maakte, dat je iets liever niet had, zou ik dan natuurlijk alles doen om je tevreden te stellen.

Ik weet, dat ik je aardige, lange, uitvoerige brieven moet schrijven zonder ooit een antwoord te mogen verwachten. Jij houdt je aan je belofte (ik krijg een uitstekende opleiding) maar ik voel, dat je me verwijt, dat ik van mijn kant me niet heelemaal aan onze overeenkomst houd.

Maar begrijp dan ook, dat het zoo'n moeilijk geval voor me is. Heusch, vreeselijk moeilijk. Ik voel me zoo verschrikkelijk alleen. Jij bent de eenige, van wien ik kan houden en jij bent voor mij zoo'n wazig iemand. Je bent eigenlijk alleen maar een denkbeeldige man, die voor mij alleen door mijn fantasie leeft en het kan heel goed zijn, dat je in werkelijkheid heel anders bent dan ik je me voorstel. Maar eens, toen ik in het ziekenhuis lag, heb je me een kaartje gestuurd en nu ik me zoo afschuwelijk verlaten en alleen voel, haal ik dat weer te voorschijn en lees het nog eens.

Ik geloof, dat ik je heelemaal niet zeg, wat ik je eigenlijk had willen zeggen en dat is:

Ofschoon ik me nog altijd een beetje gekrenkt voel — want het is beleedigend om zoo maar weggestuurd te worden door een heerschzuchtig, onredelijk, almachtig en onzichtbaar iemand, ook als die Iemand even vriendelijk en edelmoedig en bezorgd was als jij dat tot nog toe voor mij bent geweest, vermoed ik dat diezelfde Iemand het recht heeft de rol van een heerschzuchtige, onredelijke, almachtige en onzichtbare Voorzienigheid te spelen wanneer hij dat wil en daarom... daarom zal ik je vergeven en weer lief tegen je zijn. Maar toch voel ik me nog altijd verdrietig wanneer ik een brief van Sallie krijg en hoor, hoe prettig het bij hen in het kamp is.

Maar — we zullen nu een sluier over het verleden hangen en weer met frisschen moed opnieuw beginnen.

Ik heb dezen heelen zomer geschreven. Vier kleine schetsjes zijn nu naar vier verschillende weekbladen gestuurd. Dus zie je, dat ik mijn best doe om een schrijfster te worden. Ik heb hier mijn werkkamer in een hoek van den zolder, waar Jongheer Jervie vroeger op regenachtige dagen zijn speelhoekje had. Het is een koele, frissche plaats met twee dakvensters en beschaduw door een groote eschdoorn, waarin een heele familie eekhoorntjes huist.

Over een paar dagen zal ik je weer een aardigen brief schrijven en je al ons nieuws van de boerderij vertellen.

Op het oogenblik hebben we regen hard nodig.

Altijd,

(Wordt vervolgd).

Je Judy.

KONINGSBERGEN. DE PREGEL MET VISCHMARKT.

KONINGSBERGEN, DE OUDE PRUISISCHE HOOFDSTAD.

IN den naam van verschillende steden ligt dikwijls opgesloten, waaraan zij hun ontstaan danken en hoe zij ontstonden. Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage geven door hun naam uitsluitel over hun oorsprong.

Zoo kan men uit „Königsbergen” gemakkelijk afleiden, dat de bekende Oost-Pruisische stad, die mede het doel was van het aanvallend optreden der Russen in Oost-Pruisen, dat tot heden op niets is uitgelopen, een plaats is, die door een Koning op een berg is gesticht.

Die Koning was Ottokar van Bohemen, die met een leger van de ridders van de Deutsche orde meetrok, om het heidensche Samland te onderwerpen.

Toen de Koning met de ridders na den kruistocht terugkwam, zag hij al spoedig in, welk een belangrijk steunpunt een sterke burcht aan de plaats waar de Pregel en de oude landweg van Littauen naar de Oostzee, elkaar kruisen, zijn moest in den strijd dien de ridders tegen de heidensche Pruisen moesten voeren. Hij koos zelf de plaats uit, waar de nieuwe burcht moest verrijzen, en liet, toen hij vertrok, ruime middelen achter, bestemd voor den bouw.

De ridders gaven gevolg aan den raad, en bouwden aan den Noordelijken Pregeloever op een heuvel een hechten burcht met dikke muren, waaromheen een gracht liep, en noemden die sterke woning „Königsberg” ter eere van Koning Ottokar.

Slechts acht jaar bleef de burcht bestaan; toen werd hij door de Pruisen verwoest.

De burcht werd echter weer opgebouwd, en stond op dezelfde plaats, waar nu nog het koninklijk slot staat. Verscheidene malen werd er het een of ander van afgebroken, om plaats te maken voor andere bouwsels, of de burcht werd vergroot, zoodat er van het oorspronkelijke gebouw heel weinig meer over is. De Westvleugel, de Oost- en Zuidzijde dateren uit de 16e en 18e eeuw, de Noordzijde en daaronder de slotpoort, is de oudste. Men zie onze afbeelding op blz. 103.

Al spoedig vestigden zich kooplieden en handwerkslieden in de onmiddellijke nabijheid van den burcht, die bescherming zochten bij de ridders tegen roofaanvallen, en uit verschillende deelen van Duitschland en tot zelfs uit Holland kwamen. Die bescherming hadden ze ook wel noodig, want de strijd tusschen de ridders en de Pruisen, de Litauers, en de Polen droeg dikwijls een zeer heftig karakter, waarbij de niet wapendragende burger dikwijls het kind van de rekening werd, daar de ridders wel eens het onderspit moesten delven, zoo tegen Wittold en zijn broeder Jagello, den Litauschen vorst en Poolschen Koning.

Evenals nu voor de Russen, zoo had ook reeds vroeger, het Pruisische land, met Krolewic, zooals Königsbergen in het Poolsch heet, bijzonder veel aantrekkelijkheid voor de Polen.

Het was een voortdurend streven der Poolsche Koningen om te

trachten de Pruisische streken tot een vazalstaat van Polen te maken.

Vandaar de onophoudelijke wrijvingen en vijandelijkheden tusschen de Polen en de ridders der Deutsche orde, die een zekere heerschappij in Pruisen wisten te verwerven.

Königsbergen was al een belangrijke plaats geworden; langzamerhand waren drie ook nu nog bestaande wijken of stadsdeelen ontstaan, de Altstadt, Kneiphof en Löbenicht, die tezamen in 1286 reeds het stadsrecht verkregen.

Wegens de ligging en gesteldheid achtten de grootmeesters der Deutsche orde Königsbergen van zooveel gewicht, dat zij zich van 1457 af voorgoed op den burcht vestigden.

Van daaruit bestuurden en leidden zij de aangelegenheden der orde; het werd een bolwerk voor hun macht. Daar beramen zij de plannen, welker uitvoering het aanzien van den ridderbond moest verhoogen. In hun slot en de naar die gebeurtenis genoemde Moskovietenzaal, komen de Russische afgezanten van Grootvorst Wasiliew samen met Markgraaf Albrecht van Brandenburg, om over een verbond te beraadslagen, gericht tegen den Koning van Polen. Thans tracht een nazaat van den Markgraaf, Keizer Wilhelm II, de Polen te bewegen zich allen aan zijn zijde te scharen, om samen tegen de Russen te strijden. Blijkbaar waren de Deutsche orde en de Russen toch niet tegen Polen opgewassen, want in 1525 werd de verhouding van de orde tot Polen, ten opzichte van Pruisen, geregeld, doordien dezelfde Albrecht van Brandenburg erkende, dat Pruisen leenroerig aan Polen zou zijn, waartegen Koning Sigismund I van Polen verklaarde, hem als hertog van Pruisen te erkennen, welke titel en waardigheid erfelijk in de familie van den Markgraaf zou zijn.

Geen strijd en oorlog teisterden het land en de stad meer, en nu begint een tijdperk van bloei, waartoe de hertogen van Pruisen, de een wat meer, de ander wat minder, het hunne bijdroegen.

De Duitschers, Masoeren, Littauers, de Franschen en Hollanden, die zich daar vestigden, vergaten hun veeten en rassenverschil, en legden zich op handel en nijverheid toe. Königsbergen was behoefte aan een instelling van hooger onderwijs werd hoe langer hoe duidelijker. In 1544 werd door Albrecht, nu hertog van Pruisen, de later beroemd geworden universiteit gesticht, waarvan de bijbehorende bibliotheek, die 200.000 deelen bevat, thans gehuisvest is in het vroegere paleis van Frederik Wilhelm I.

Königsbergen stijgt hoe langer hoe meer in aanzien, en het wordt ook de belangrijkste plaats voor de Katholieken in Samland, waarom de bisschoppen van Samland zich er vestigen.

Frederik Wilhelm, de groote keurvorst van Brandenburg en hertog van Pruisen, die als de eigenlijke stichter van het Koninkrijk Pruisen wordt aangemerkt, zag zijn macht gestadig groeien en die van Polen steeds meer tanen.

KONINGSBERGEN. DE KNEIPHÖFSCH E LANGGASSE, EEN VAN DE VOORNAAMSTE STRATEN DER STAD.

Hij trachtte daarom de ondergeschiktheid aan Polen van zich af te werpen, wat hem ook gelukte. Pruisen werd een geheel onafhankelijke staat, die snel in macht toenam, en dit zou nog meer het geval worden door de verheffing tot koninkrijk.

De zoon van den grooten Keurvorst, Frederik Wilhelm III, die in 1657 te Königsbergen geboren werd, was met den hertogstitel niet meer tevreden en riep zich zelf in 1701 tot koning uit. Den 18den Januari van dat jaar zette hij zichzelf de kroon op het hoofd en kroonde ook zijne vrouw; hij regeerde daarna onder den naam van Frederik I. Als herinnering aan die geschiedkundige gebeurtenis stichtte hij het nu nog bestaande koninklijke Weezenhuis, en de in 1660 opgerichte Königsberger Hartungsche Zeitung, welke toen nog een anderen naam had, en door den boekdrukker Reusznier werd uitgegeven — die alleen het recht tot uitgeven van een blad had — bevatte de grootste lofuitingen en de uitvoerigste beschrijvingen van de schitterende feesten.

Er mocht dan ook wel, vooral bij het hof, groote blijdschap heerschen over de verlening van de koninklijke waardigheid door Leopold, Keizer van het Deutsche rijk, aan Frederik Wilhelm. Want die Koningstitel was duur gekocht en dat wel in letterlijken zin: er was niet minder dan elf miljoen gulden uitgegeven, om de raadgevers van den Keizer voor het „Koninklijk” plan „gunstig te stemmen”. De omkooperijen waren zelfs van dien aard, dat zij Prins Eugenius den uitroep ontlokten:

„De Keizerlijke Ministers, die den Koning van Pruisen erkend hebben, verdienen te worden opgehangen”.

Mochten de Koninklijke familie en de hovelingen al jubelen over den tenslotte vervulden wensch, de stemming onder de burgers was nu niet bepaald die van opgeruimde menschen, die met vreugde de verheffing van hun vorst tot de koninklijke waardigheid begroetten.

Want uit hun zakken putte de koninklijke „Streber”, om den lang begeerden kroon te verkrijgen, en zijn dure hofhouding in in stand te houden. De meest eigenaardige belastingen werden bedacht, om aan geld te komen: degeen die een pruik wilde dragen, mocht dat wel doen, doch alleen wanneer er behoorlijk belasting voor betaald was, wat door een aan den pruik gehecht zegel te zien was. Maar de burgers, die in de straten van Königsbergen met „gezegelde” pruiken rondliepen, moesten ook nog belasting opbrengen voor het recht om met kousen, schoenen of pantoffels aan, en een hoed op, over straat te gaan.

Wie thee en koffie wilde drinken, vond daartoe in de Kneiphöfsche Langgasse en andere voorname straten ruimschoots ge-

legenheid, in voor dat doel door den Koning gevestigde thee- en koffieuizen, doch dat „recht” moest met een jaarlijksche belasting van twee thaler betaald worden.

Ook een belasting op vrijgezellen — men ziet dat er niets nieuws onder de zon is — werd ingevoerd, doch die gold niet voor mannelijke maar voor vrouwelijke ongehuwden.

Iedere Königsbergische moest, indien zij niet in het huwelijksbootje wilde stappen, daarvoor jaarlijks 24 Groschen opbrengen.

Ondanks al die min of meer kleingeestige maar tegelijkertijd ook drukkende maatregelen, nam de algemeene welvaart steeds toe, en werd Königsbergen grooter, terwijl ook de verfraaiing van de stad niet vergeten werd.

Een ander sieraad, dat Königsbergen een groote vermaardheid deed verwerven, maar van een geheel ander gehalte en hoedanigheid, dan gebouwen, wegen, en standbeelden, of gericht door het dankbare nageslacht, zooals het 5 M. hooge ruitersstandbeeld voor Koning Frederik I, treedt op den voorgrond. Immanuel Kant, de groote wijsgeer, de ontwerper en schrijver van de gedachten en leerstellingen, neergelegd in de „Kritiek der zuivere rede”, en „van de praktische rede” van de studie „Over den eeuwigen vrede” enz., vestigt wijd en zijd de aandacht op de voorlezingen, die hij aan de universiteit hield over de wijsbegeerte en over zijn geschriften. In een kleine lindenlaan, die men als herinnering aan hem de filosofenlaan noemde, wandelde hij dagelijks acht maal op en neer; in gedachten verzonken; in zijn grijzen eenvoudigen rok en met de wandelstok in de hand, maakte hij den indruk van een gewoon, bescheiden burger. Was het slecht weer, dan liep zijn oude bediende, eerbiedig op een afstand blijvend, achter hem aan met een parapluie onder den arm. Stipt als de klok was Kant, en dat was zelfs van dien aard, dat de Königsbergers zeiden als ze hem vóór zijn wandeling voorbij zagen gaan of daarna zagen terug komen: „het is half vier”, of „het is vier uur”. Bekend is dat de groote wijsgeer nooit buiten Königsbergen is geweest.

Sinds het hof en de koninklijke familie te Berlijn verbleef, was het in Königsbergen, dat in 1724 uit de drie stadsgedeelten Altstadt, Löbenicht en Kneiphof tot een stad met den bekenden naam Königsbergen, was verheven, stiller geworden, doch de bloei van de stad werd niet onderbroken of belemmerd. Evenwel had later ook Königsbergen, zooals zoo menige andere stad in Deutschland, van den strijd tusschen Napoleon I en de Duitse vorsten te lijden.

De Fransche Maarschalk Soult maakte zich in 1807 meester

van Koningsbergen, in het jaar toen de veldslagen bij Friedland en Eijlau, tusschen de Franschen en de vereenigde Russen en Pruisen gestreden werden, en de vrede van Tilsit tot stand kwam.

Na de vernedering van Pruisen door Napoleon I zag Koningsbergen weer een lid der koninklijke Pruisische familie zich in de stad vestigen.

Koningin Louise, de fijn beschaafde vrouw, wier naam nog steeds in Pruisen in dankbare herinnering voortleeft, nam naar de oude hoofdstad van Pruisen de wijk, om daar tegen de Franschen beveiligd te zijn. In 1813 werd in Koningsbergen het eerst de vaan geheschen van den opstand tegen Napoleon I. Nog eenmaal werd een Hohenzollern te Koningsbergen gekroond, dat was in 1861, toen de latere Keizer Wilhelm I de koninklijk Pruisische waardigheid ontving.

Berlijn, de nieuwe hoofdstad van Pruisen, is de oude al lang voorbij gestreefd, doch Koningsbergen draagt nog steeds den naam van kronings- en derde residentiestad van het rijk en is een van de meest belangrijke steden van Duitschland geworden.

Een uitgebreid handelsverkeer, voornamelijk met Rusland, doch ook met Engeland en Holland, maakte wijdvertakte verbindingen met buiten Duitschland liggende plaatsen.

De uitvoer bestaat in hoofdzaak uit graan, waarvan jaarlijks honderdduizende tonnen uit Rusland komen, die dan verder verscheept worden.

Geen wonder, dat vooral aan den toestand van de haven, waarvan uit de goederen per schip over den Pregel, of per spoor naar Pillau, de voorhaven aan de Oostzee, vervoerd worden, de meeste aandacht en zorg gewijd wordt. In het begin van het jaar was juist een voorstel door den gemeenteraad aangenomen, om 9 miljoen gulden aan den aanleg van nieuwe havenbekkens te besteden.

Behalve de graanhandel en scheepvaart heeft Koningsbergen ook een bloeienden scheepsbouw, die in hoofdzaak voor de binnenvaart werkt, een ijzer- en staalindustrie, waggonfabriek, haringhandel vooral naar Rusland, aardappelmeelfabrieken, bierbrouwerijen en nog tal van andere industriele instellingen en inrichtingen.

De barnsteenindustrie — barnsteen wordt veel bij de kust van Oost-Pruisen gevonden — geeft jaarlijks eenige honderden arbeiders werk en brood. In de barnsteendraaijerijen wordt de grondstof tot sierlijke voorwerpen gevormd, en de sigarenpijpen nemen daaronder een groote plaats in. Hoe druk de handel vroeger met Holland was, dat blijkt wel uit den naam „Holländer Baum” gegeven aan de plek, waar de Pregel uit de stad gaat; waar die er in komt heet het de Litauer ingang.

De Pregel is een rivier ongeveer zoo breed als de Amstel; middenin ligt het eiland Kneiphof, waarover een der voornaamste en drukste straten, de Kneiphöfische Langgasse, leidt, en waar vele groote handelshuizen hunne kantoren hebben.

In vroegere eeuwen woonden daar de rijke, deftige kooplieden, zooals in Amsterdam op de Heeren- en Keizersgracht.

Wegens zijn ligging is Koningsbergen, dat in een eeuw zijn bevolking van 50.— tot 270.000 inwoners zag toenemen, van strategische waarde: het beheerscht het spoorwegnet, dat zich van de Russische grens in Oost-Pruisen uitstrekt en zich verder in Duitschland voortzet.

Het heeft kazernes en magazijnen waar groote voorraden voor het leger liggen en is omgeven door een ring van vestingwerken, die onder Frederik Wilhelm IV van 1843 af verbonden zijn met de buitenforten.

De staf en het kommando van het eerste Armeekorps zetelen er, er liggen regimenten infanterie, kavallerie en artillerie, die thans medehelpen Oost-Pruisen te verdedigen tegen de Russen, die in 1758, toen zij tegen Frederik den Groeten vochten, Koningsbergen reeds eens bezetten.

Het zal bij de kazernes en militaire magazijnen nu wel bijzonder bedrijvig zijn, en op de Paradeplatz bij den Königsgarten zal wel veel geoefend worden door de nieuwe troepen die ingedeeld zullen worden in het Deutsche leger.

Af en toe trekt een treurige stoet door de straten; dat zijn de bewoners van Oost-Pruisen, die voor de Russen gevlucht zijn, en zich nu veilig achten in de stad waar de schoone en diepzinnige gedachten over den eeuwigen vrede ontstonden. Zij gaan bij den Königsgarten langs het standbeeld van den grooten denker, die als met vermanend gebaar der menschheid zijn woorden in herinnering brengt: „staande legers moeten verdwijnen, want zij vormen steeds een dreigend oorlogsgevaar”.

G. WIJGMANS.

BUI TEN.

(Slot). X.

In groeiende ongerustheid waren de Rosebrand's opgestaan. Geen bericht, geen telegram! Den vorigen dag, dadelijk na 't ontbijt, waren de

Rotte's 'n kort uitstapje gaan doen met de tram. Met den eten zouden ze lang en breed terug zijn. Doch nu was er al 'n nacht overheen gegaan en nóg hadden ze niets van ze gezien. Moesten ze aan 'n ongeluk denken of wat beteekende dat?

Vrouw Rosebrand voorzag, dat 'r zenuw-druppeltjes 't vandaag moesten ontgelden. 'n Toestand ook! Je had zoo heelemaal geen zekerheid.

Achter ging de bel en over 't deeltje riep de zware stem van Bremer: „Hallo!”

Ant schommelde uit 't kamertje, waar ze 't van agitatie niet kon houden, kwam op den bakker af. Ze schudde 't hoofd, zei, op benauwden toon:

„Nee, vandoâg nie noôdig”.

Piet keek vragend. Hoe had-ie 't nou? De „gasten” namen toch geregeld van hêm?”

„k Zeg je, nie noôdig,” herhaalde Ant geprikkeld. „Ze hebbe vannacht hier neit esloape”.

„O!” begreep Piet nu. „Dan maar morg, hè?”

„Ja, dat zal wel”, knikte Ant gelaten.

Piet aarzeld nog even. Hij wist niet, wat-ie van Rotte moest denken. Eergister had-ie al z'n boeltje laten halen door Gerrit Tieke, dien Piet wel kende. „Ja”, had Rotte gezegd, „ik wil us 'n paar weken schilderen in Laarsum”. Laarsum was 't eerste dorp, waar je kwam langs den straatweg van Bladerveel. Toen had Tieke alles meegenomen, ook 'n valies, dat Rotte met moeite aantorste. Piet vond 't lamlendig, want nu had-ie in 't minst geen vastigheid meer aan dien vreemden huurder. Hij kwam terug, had Rotte wel gezegd, en Piet geloofde 't graag, maar liever had-ie toch, dat meneer maar gebleven was. Secuur was secuur.

„Zijn ze in Laarsum gebleve?” vroeg Piet nieuwsgierig.

„In Laarsum?” maakte Ant 'n afwerende beweging. „Wat motte ze doâr doen?”

„Nou, omdat-ie daar schildere gaat”, lei Bremer uit, die iets zonderlings aan z'n tante vond.

„Wie zeg je dat?” vroeg Ant op eens fel.

Piet krabde z'n kop. De verhouding tusschen de beide families was d'r niet beter op geworden, sinds Ant gehoord had, dat meneer

Rotte in de kamer van Tjihoff „stedeerde”. Dat vond ze 'n leelijke streek van Piet. Wie troggelde iemand op zoo'n manier 'n gast af? 't Was 'm zeker aangepreut door die malle Fie, de stadsche, die al maanden deed, of er in 't dorp geen Rosebrand bestond! Dat Ant toch nog brood van 'm nam, was alleen om 'm 'r nijdigheid niet te laten merken. Anders zou-ie er nog plezier van hebben ook. En dat wou ze niet. Bremer voelde echter heel goed, dat 't tusschen hem en z'n tante steeds meer gespannen werd. Daarom viel 't 'm nu ook moeilijk, ronduit met 'r te spreken. Toch deed-ie 't maar. Hij werd er door iets, dat-ie niet onder woorden kon brengen, als toe gedreven.

„Wel, hij zelv's”, verklaarde-ie, voor zijn doen haast verlegen. „Gerrit Tieke heit z'n ezel en z'n verdoos en z'n andere rommel weggehaald. Daarom dacht 'k zoo: ze zijn vannacht misschien in Laarsum gebleve”.

Ant trilde op 'r beenen. Gerrit Tieke? Daar wist ze allemaal niks van. En waarom had meneer Rotte dat karweitje dan niet an haar Kees opgedragen, die nog wel vrachtrijer was? Voor 'r oogen kwam 'n waas. Zoo'n zenuwpatiënt had invallen! Telkens opnieuw bracht-ie er je mee van streek.

„Ajuusjes dan”, zei Piet, die zag, dat-ie verder toch niets uit z'n tante haalde. „Morg, maar weer”.

„Nelia, Nelia!” riep Ant, zóó heesch, dat ze zichzelf bijna niet hoorde. „Nelia dan toch!”

„Joâ, moeder, ik kom”, klonk 't van boven en de werkzame Cornelia, die de bedden aan 't opmaken was, verscheen op 't zoldertje van den hitten-stal. „Wat scheel je, mensch? Je doe zoo roâr!”

„O, Nelia!” brak Ant, die 'r medicijntjes vandaag wel extra zou aanspreken, bijkans in snikken uit. En ze vertelde alles wat ze gehoord had en wat ze er van dacht en ook weer niet van dacht. De wereld was zoo'n rare boel. Je wist nooit, wat je er aan had!

Nelia luisterde met strak gezicht. Uiterlijk bleef ze kalm. 'n Prachtmeid toch, waarop de Rosebrand's konden bouwen!

„k! Goâ noar vader”, zei ze, besloten. Die werkte op 't land, 'n kwartiertje loopen van hun huis.

„Kom-ie gauw weerom?” vroeg Ant angstig. Ze had 'n gevoel, of ze 't geen tien minuut alleen kon bolwerken.

„Vast”, verzekerde Nelia. „En hou je nou moâr bedoârd, moe. 't Beteekent niemendal”.

'n Half uur later kwam Kees met z'n dochter aan. Z'n scheeve mond vertrok zich in 'n kwaad-aardige bibbering en z'n pet stond uitdagend ver

KONINGSBERGEN.
HET STANDBEELD VAN KANT.

achter op z'n hoofd. Als 't toch us waar was, als 't toch us waar was! De laatste zes weken had de kerel niet betaald. En bootschappen dat-ie voor 'm gedaan had, alles op credit! De oplichter! Maar nee, liet-ie zich nou niet van de wijs brengen. Alles kwam natuurlijk nog terecht. Die Rotte was nou eenmaal zoo'n rare vent!

„Keesie, Keesie!” smeekte Ant in 't kleine kamertje. Daar zat ze, hulpeloos als 'n kind. Ze had steun nodig, koestering. O, o, als 't nu us verkeerd uitkwam? Had ze daarvoor jonheer Wim boven laten slapen? Stadslu? Altemaal bedriegers!

Kees zei niet veel, spande met Cornelia de hit voor. Gerrit Tieke, diè most-ie hebbe. Dan wist-ie cpeens, hoe de zaak stond. „Hurt, Kobus!” spoorde-ie den trouwen huisgenoot tot kittigheid aan. „Me zelle de Ansterdammer wel veinde”. En zonder g'n dag” voor Ant of Nelia, reed-ie den weg op naar Laarsum.

Hij vond Tieke, die 'm met vrachtjes wel meer onder de duiven schoot, bezig met hout-sprokkelen achter z'n scheef-gezakte woning.

„Woâr hei jij dat boeltje van meheer Rotte ebrocht?” vroeg Kees straf.

„Vanne wie?” schreeuwde Tieke, die wat doovig was.

„Van meheer Rotte!” zette nu ook Kees 'n stem op, dat je 't 'n aardappel-veld ver kon hooren. „Je weet wel, van Piet Bremer”.

„O, meen je die?” werd Tieke nu duidelijk. Hij wees met z'n bijl, of-ie heel naar 'n vreemd werelddeel doelde. En hij riep: „Op 't spoor, noâ Ansterdam”.

Kees kreeg 'n schok, dat Kobus er van opkeek. Noâ — Anster — dam? De verschrikte op z'n wagentje verloor z'n pet haast en z'n mond stond 'n oogenblik volslagen recht. Noâ — Ansterdam?

Hij duizelde. De vogel was dan toch gevlogen? „Hurt, Kobus. Wij oôk noâ Ansterdam!” had-ie wel willen roepen. Maar dat was natuurlijk onzin. Wacht, daar schoot 'm iets te binnen. Meneer Rasch! Dat-ie daar niet eerder aan had gedacht! Zonder aarzeling deed-ie Kobus keeren. En hij reed terug, in 'n gangetje, dat de hit d'r plezier in kreeg.

Meneer Rasch zag 't geval lang niet zoo duister in als de Rosebrand's. Wel haalde-ie z'n hand verbijsterd over z'n nog niet geheel bijgegroeiden schedel en stiet-ie de merkwaardigste wildemans-kreten uit, doch aan bedrog kon-ie niet gelooven. Ja, zoo'n tabaksman haalde daar kunstjes uit! 'n Rarigheid van meneer Rotte; anders niet! Zou hij even naar Amsterdam gaan? Nee, dat was overdreven. Rotte kon 't 'm kwalijk nemen. Afwachten, dat was 't eenigste. En was de familie vanavond nóg niet terug, ja, dan... dan zou-ie schrijven. Had Kees 't adres? Ofschoon, Rotte, Keizersgracht, Amsterdam, kwam natuurlijk terecht.

Maar de Rosebrand's hadden 't adres. Dat had Ant altijd goed bewaard, ergens in 'n la, wist ze. Mevrouw Rotte had 't met eigen hand geschreven, dien eersten zomerdag, toen ze huurde. Ant vond 't tusschen 'n paar velletjes postpapier en 'n vloeitje. En dien zelfden avond nog — de Rotte's blêven weg — ging er 'n brief van Rasch naar den WelEdel Geboren Heer Rotte, Keizersgracht Nummer Zóóveel, Amsterdam. De schilder postte 'm persoonlijk.

Twee dagen van spanning werden doorleefd. Ook Velder kwam er aan te pas. Hij wou 'n dag bepalen voor den notaris. Piet Bremer werd elken morgen teruggestuurd met z'n brood. Op z'n kar floot-ie zoo driest niet meer en in de bakkerij kwam geen „Hertog van Bretagne” over z'n lippen. Jaap de Jong stuurde z'n knecht met 'n paar pullen, die meneer Rotte gekocht had. Meneer kwam zelf vandaag of zoo zeker wel aan? Ant nam ze bevend in ontvangst. Nóg kon ze niets zeggen. Spoedig echter moest 't blijken, wien ze met dien Amsterdammer in huis had gehaald.

Eindelijk, op 'n middag, omstreeks twee uur, verscheen 'n deftig uitzierend heer in 't dorp. Hij had, voor wie goed oplette, 'n vage gelijkenis met Rotte. De vreemdeling liet zich door 'n joggie, dat voor 't logement Velder stond te klungelen, den weg wijzen naar *D'Erwtendop*, de „villa” van meneer Rasch. Ant, die aan 'r raam op den loer zat, verrees, als door 'n voorgevoel gedreven, van achter 'r horretje. Dat beteékende iets! D'r kop d'r af, als ze vandaag geen nieuws kreeg!

'n Goed uur later kregen de Rosebrand's bezoek van den vreemden meneer, in gezelschap van Rasch. „Ik ben Rotte, van de Keizersgracht” zei de stads-man eenvoudig. „M'n broer is niet erg... goed geworden. We zullen alles regelen, met uw welmeenen”.

„Zoo, zoo?” knarste Kees, argwanend. Ant keek naar 'r druppeltjes. Nelia hield zich op den achtergrond.

De echte meneer Rotte nam 'n stoel. „Kijk u eens” sprak hij kalm. „M'n broer is, hoe zal ik 't zeggen, niet geheel toerekenbaar. Dat zult u trouwens wel gemerkt hebben. Meneer Rasch hier heeft me een en ander verteld. Van dien koop van uw huisje kan, 't spreekt, niets komen. Maar wat u te vorderen heeft, betaal ik. En 'k wil u ook wel schadeloos stellen”.

Kees gaf 'n woedenden slag op de tafel. „Dat zelle me us zien”, schreeuwde-ie, dat z'n mond verticaal kwam te staan. „De pelisie is d'r ook nog!” Ant sidderde op d'r stoel. As d'r nou maar geen ongelukke gebeurde! Nelia, tegen den muur, bleef onbeweeglijk.

„Hou je fatsoen, Kees. Bedaar!” kwam Rasch tusschenbei. Hij had oók opgekeken van dat bezoek van den bekenden

KONINGSBERGEN.

HET OUDSTE GEDEELTE VAN HET KONINKLIJK SLOT

tabaks-koning uit Amsterdam. Dat ze al dien tijd zóó waren beetgenomen! Maar ten slotte kwam-ie er toch nog goed af. Had deze Rotte zich niet als 'n echte gentleman gedragen, met 'n royaal gebaar z'n *Zomer* aangekocht? Zooiets beantwoordde je met 'n wederdienst. Dus bracht Rasch al z'n welsprekendheid in 't vuur, om Kees duidelijk te maken, hoe-ie 't geval had te bezien. Hij legde uit, hoe meneer Rotte er feitelijk niets mee te maken had en, als-ie wou, geen hand uitstak naar z'n broer. Z'n goede hart sprak echter en de ziekelijke toestand van dat naaste familie-lid verdiende ook medelij. Kees moest dus zeli toegeven, dat-ie alle reden had, om meneer dankbaar te zijn. Hoevelen zouden niet anders gehandeld hebben!

Meneer Rotte werd gaandeweg wat onrustig. Had-ie wel verstandig gedaan, met zich in dit wespennest te steken? O, die broer van 'm! Wat 'n last en onaangenaamheid had die 'm in z'n leven al bezorgd! Nu weer deze lamme geschiedenis. Hij had nog wel gedacht, dat de heele familie voor 'n paar maanden veilig zat opgeborgen in dat dorpje, waarheen hij ze geëxpédieerd had, om weer 'n poosje van ze af te zijn *en* in de hoop, dat 't broer's zenuwen zou goed doen. Geregeld had-ie den eersten van elke maand gepostwisseld, maar nu bleek uit de uitroepen van dien boer, dat er nog ongeveer niets betaald was. De kerel had dus 'n potje gemaakt? Ja, voor hoelang! Voor ze 'n maand verder waren, had-ie 't heele gezin weer op z'n dak! En nu moest-ie nog liegen ook, dat die lastpost abnormal was, ontoerekenbaar. Heelemaal zuiver was-ie zeker niet, maar, als 't op z'n eigen voordeel aankwam, had-ie ze alle vijf nog goed bij elkaar. Ja, kon-ie 'm maar laten opsluiten! Dan wist-ie ten minste, met hoevèl-ie er per jaar af was!

Rasch praatte, dat 't kleine kamertje kraakte en knalde. Kees, z'n pet niet van z'n kop, bleef onverzettelijk. Toen gooide de Manchester-man 't plots over 'n anderen boeg. „Goed” dreigde-ie met z'n daver-geluid en hij maakte 'n kaplaars-beweging naar de deur, of-ie zich met de zaak verder niet bemoeide. „Dan moet je 't maar verhalen op meneer's broer. Succes, man. Behalve schuld, zal je niet veel vinden”. Dát hielp. Kees, bang dat-ie op die manier aan 't kortste eind trok, krabbelde terug. Hij bleek nu voor onderhandeling vatbaar. En 't slot van de geschiedenis was, dat de Rosebrand's nog tamelijk tevreden konden zijn, al hadden ze hun huisje dan niet verkocht. Kees en Ant en Nelia hadden gerekend, alsjeblijft! 't Was niet te begrijpen, hoeveel boodschappen de logeergasten elke week door den vrachtrijder lieten halen. Wat deden ze er mee? De tabaksman zei er maar niets van.

Met Rasch stapte die ook nog naar Bremer en 'n paar andere adressen, welke Ant 'm opgaf. Over de pullen van Jaap de Jong werd niet gesproken. Na 'n zeer welbesteden middag kwamen de twee wandelaars eindelijk bij Velder terecht, met wien de echte meneer Rotte 'n vrij langdurig onderhoud had. Ten laatste scheen die eveneens tevreden gesteld. Toen de vermaarde Amsterdammer tenminste weer in de tram stapte, stond de logementhouder onderdanig te buigen. Andermaal had-ie ondervonden: stadslui hielden van breed zaken-doen!

't Leek wel, of men den heer Rotte 'n feestelijk uitgeleide deed. Terwijl de tram zich langzaam in beweging zette, stonden de Rosebrand's in 'n rijtje te knikken in hun tuintje. Op den weg vertoonde zich, in haar onvergankelijken peignoir, mevrouw Rasch. Ze hield de hand aan 't voertuig van Mohammed Augustus, die, ten spijt van den Veronese-duim, welvarend als

CROCUSSEN.

DE VOORJAARS-CROCUS (CROCUS VERNUS).

'n met spijzen overladen Oosterschen afgod, tegen de twee Indianen-meisjes zat te kraaien, die de eer hadden, z'n zusters te zijn. Rasch zelf armen-zwaaide, of-ie z'n besten vriend goeien dag zei. En achter 'm dribbelden Casimir en Pollux en Wladimir en Castor, alle van ongeveer denzelfden omvang, twee aan twee rose en blauw bestrikt. De wonderassen-kwekerij was hopeloos mislukt. Sinds de dikste zich onherroepelijk met de dunste had verloofd en de andere dat voorbeeld volgden, had Rasch z'n illusie totaal opgegeven. Hij broeide trouwens reeds op iets anders. Z'n altijd werkzaam brein overwoog de mogelijkheid van 'n kip-en-kraai-combinatie. Dat was echter voorloopig nog toekomst-muziek.

De tram stommelde 't huisje der Rosebrand's voorbij, nam wat meer vaart. Daar kwam Beekman aangelopen met 't broekje van jongeheer Rotte, dat 'm ter verstelling was toevertrouwd. De stumper! Hij was te laat. Nu dacht-ie eindelijk us 'n heerenklant te krijgen en weer was 't mis. Je moest maar 'n wanboffer zijn!

„Je mot d'r vroeger bij weze, man!” plaagde Bremer boven op z'n kar, voortgetrokken door z'n twee bassende honden. Hij was alweer over z'n teleurstelling heen. Hij had dien Amsterdamschen snoeshaan brood laten betalen, waarmee je wel 'n heele kostschool op de been hield. Van z'n verhuurderij bleef 't jammer. Enfin, dan gooide-ie nog maar wat meer krijgt door 't meel. De Bladerveelders konder d'r tegen!

„Hola, gek!” schreeuwde Bremer.

Weinig scheelde 't, of-ie had „zotte Klaas” weer aangereden. Die dook plots op van achter 'n paar boomen aan den weg. Met z'n mal waterhoofd stond-ie daar nu te lachen, te lachen, of de onnoozelheid van 't dorp, dat maanden lang in 't ootje was genomen, 'm krampen bezorgde. Kees kon 't niet goed aanzien. Hield die dwaas ze voor den gek, ja of nee?

De stoomtram-bel tingelde al vager. Kees, met z'n stijve been, strompelde naar binnen. Doch spoedig voegde-ie zich weer bij Ant en Nelia in 't tuintje. Hij hield iets in de hand, dat-ie tusschen den weinigen rommel had gevonden, welken z'n huurders in de haast niet hadden meegepakt.

„Roâi us, wat 'k hier heb?” vroeg-ie met 'n grijns. Dan bracht-ie de occarina van den „oorspronkelijken” meneer Rotte aan den mond en z'n scheeve lippen ontlokten er 'n reeks tonen aan zóó zot, dat ze 't malle wijsje leken, waarmee de lachwekkende geschiedenis werd verklankt van den rijken heer en z'n verblijf.... buiten.

JOH. W. BROEDELET.

EINDE.

CROCUSSEN.

HET is, nu ik dit schrijf, den 4en Februari. Op weken lang donker en somber weer is eindelijk weer eens een zonnedag gevolgd. Ik sta met mijn vrouw naar buiten te kijken, waar zich in het gras de eerste Sneeuwkllokjes beginnen te vertoonen, als zij plotseling uitroept: „Ha, kijk eens, de eerste Crocus!” Werkelijk, zij had gelijk, de eerste blauwe Crocus stond te bloeien als een echte voorjaarsbode.

Inderdaad behoren de Crocussen, naast de Sneeuwkllokjes en de Winteraconieten, tot de vroegste bloeisters, hoewel erkend moet worden, dat het gewoonlijk slechts voorloopsters zijn, die zoo vroeg bloeien en de meer algemeene bloei pas aanvangt, wanneer de eerste beginnen uit te verwelken. Aangenomen mag worden, dat zij in de laatste helft van Maart op haar fraaist zijn.

De Crocussen zijn reeds van oudsher bekend, daar Theophrastus reeds melding van haar maakte en dit is geen wonder, aangezien het een geslacht is, dat in de oude wereld thuis behoort. Er zijn ruim zeventig soorten van bekend, die allen in Europa, Noord-Afrika, Noord- en Westelijk-Azië worden gevonden; het meest verspreid zijn echter de talrijke verscheidenheden van de *Crocus vernus*, alsmede enkele variëteiten van de bekende gele Crocus, de *Crocus aureus*.

De kultuur van de Crocussen is al bijzonder eenvoudig. Men bestelt bij een vertrouwd bloembollenhandelaar de verlangde verscheidenheden, hetzij gele, witte, blauwe of gestreepte en ontvangt die dan gewoonlijk einde October of begin November. Zij worden dan op een onderlingen afstand van niet meer dan 10 c.M. geplant en hiermede is alle zorg, die men aan haar behoeft te wijden, uitgeput. Staan zij erg open, dan is het geraden er begin December een laagje turfstrooisel overheen te brengen, doch in een gewonen tuin is dit niet noodig, daar zij als volmaakt winterhard kunnen beschouwd worden.

Reeds vroeg in het voorjaar ziet men de lijnvormige bladeren boven den grond komen en deze zijn nog geen 2 c.M. lang, of de bloemknoppen komen er tusschen te voorschijn. De bladgroei gaat nu zeer langzaam en de bloemen ontwikkelen zich snel, zoodat de knoppen al spoedig boven de bladeren uitsteken en op den eersten zonnigen dag zullen die open gaan, waardoor de bladeren, zooals op de afbeelding duidelijk te zien is, er geheel onder schuil gaan.

Is het weer in het voorjaar nu wat droog en helder, dan zal men van de Crocussen zeer veel plezier hebben, omdat zij dan wijd open staan; bij donker, regenachtig weer blijven zij gesloten en maken dan lang zoo'n schitterend effect niet.

De bloei duurt in den regel vrij lang, wanneer ten minste het weer wat medewerkt; is het daarentegen minder en regenachtig, dan kan die spoedig afgeloopen zijn, daar zooals op de afbeelding te zien is, de bloembuis vrij lang is, zoodat die gemakkelijk door den wind omknakt en de bloem dan bedorven is. Zoodra zijn de Crocussen niet uitgebloeid of de bladeren beginnen door te groeien: die zijn lijnvormig, ongeveer 15 c.M. lang en $\frac{1}{4}$ c.M. breed, donker groen met een witte streep in het midden. Men laat ze nu rustig doorgroeien, totdat in de eerste helft van Juni het blad afsterft en is dit geschied, dan worden de knolletjes opgenomen en droog bewaard.

Bij dit opnemen, zal men echter iets vreemds bemerken. De oude knol, die men plantte, is geheel verschrompeld en er boven op of terzijde vindt men twee, somtijds ook 3 of wel 4 jonge knolletjes, zooals op de afbeelding op deze bladzijde duidelijk zichtbaar is. De jonge knollen hebben bij hun ontwikkeling de moederknol geheel uitgeput. Deze jonge knollen kan men het volgende najaar weder opplanten, zij zullen dan het eerste jaar slechts één bloem geven en het tweede jaar even sterk zijn als die, welke men kocht.

Op deze wijze gekweekt, kan men de Crocussen voor kleine vakjes of randen gebruiken, doch dat is niet de manier om het meeste plezier van ze te hebben, daartoe moet men ze in het gras laten verwilderen.

Men neemt daartoe een hand met knollen en werpt die over het gras, waar zij neervallen worden zij geplant, waardoor de meest natuurlijke verdeling wordt verkregen. Voor het planten steekt men met een schopje een gaatje in het gras, zet daar het knolletje in, en maakt het gaatje dicht. Meer behoeft er niet aan gedaan te worden. In het voorjaar zullen deze Crocussen een alleraardigst gezicht opleveren. Na het uitbloeien laat men ze rustig staan, alleen moet het gras, waar zij in staan, niet al te vroeg gemaaid worden, opdat het blad behoorlijk tijd heeft om af te sterven.

Het volgende voorjaar zal men verbaasd staan, daar op de plek, waar verleden jaar slechts één of twee bloemen stonden, er nu vier of vijf zullen verschijnen. Telken jare gaat dit zoo door en zoo zal men op de plek, waar slechts één knolletje geplant werd, na een jaar of vier, vijf een polletje met een dozijn bloemen zien prijken. Welk een fraai gezicht zoo'n polletje oplevert, toont de afbeelding op de volgende bladzijde; dit werd in den tijd van vier jaar uit één enkele knol gekweekt.

Een groot voordeel van deze kweekwijze is ook, dat de Crocussen zoo gemakkelijk vermenigvuldigen, wanneer men ten minste witte of blauwe verscheidenheden geplant heeft. De *Crocus vernus* toch maakt hier te lande zeer gemakkelijk zaad, dat op het gras valt en waaruit zich het volgende jaar een aantal jonge plantjes ontwikkelen. Heeft men dus slechts enkele knollen geplant, dan zullen die zich binnen eenige jaren sterk vermenig-

vuldigd hebben en na enkele jaren zal het veld in het voorjaar met bloemen overdekt zijn.

Onvermeld mag ik hier niet laten, dat de gele *Crocus* zich niet zoo snel ontwikkelt als de witte en de blauwe. Wel vormt ook zij polletjes, doch veel langzamer en zaad vormt zij hier niet, zoo-dat er van verwilderen in den waren zin des woords geen sprake kan zijn.

Zeer geschikt zijn de *Crocussen* ook, om in pannen te kweken. Men neemt daartoe in het najaar een platte schaal, vult die met zand en zet daar de knolletjes op; meer dan $\frac{1}{2}$ c.M. onderlinge ruimte moet men niet tusschen ze laten. De schalen worden voor het raam gezet van een onverwarmd vertrek, want kachel-warmte verdragen zij niet, hoogstens mogen zij even vorstvrij gehouden worden. De knollen zullen zich nu langzaam, doch regelmatig ontwikkelen en twee of drie weken, voordat zij buiten in bloei staan, zullen de schalen met de mooie bloemen geheel overdekt zijn.

Gewoonlijk worden hier te lande gekweekt de gele *Crocus* en enkele verscheidenheden van de Voorjaars-*Crocus*, die men bij iederen bollenkweker kan verkrijgen. Behalve deze zijn er nog een aantal soorten, die niet in het voorjaar, doch in het najaar bloeien en dan een inderdaad prachtig gezicht opleveren. Bijzondere aanbeveling verdient de *Crocus speciosus*.

Ten slotte wil ik nog even melding maken van de *Crocus sativus*, de soort, die de echte saffraan levert en die reeds ten tijde van Salomon bekend schijnt geweest te zijn. De saffraan wordt verkregen door de stempels uit de bloemen te nemen en die op een bepaalde wijze te roosteren. Deze soort wordt voor dit doel vooral in Spanje in het groot gekweekt. Ook als najaars-bloemplant verdient zij ongetwijfeld aanbeveling.

E. TH. W.

OM EN BIJ DEN OORLOG.

VIII. MAASTRICHT.

MAASTRICHT — neen, het is Maastricht niet meer. Vorige jaren in de Augustusmaand tal van vreemdelingen, mannen en vrouwen, met scherp puntige bergstokken, bloothoofds, in lange rijen, arm in arm trekkend door onze straten, luid galmend hunne gezangen, meesttijds met onvervalscht Amsterdamsch accent, allen tijdelijke bewoners van het in de onmiddellijke nabijheid gelegen Valkenburg, het liefelijk Geulstadje, Neêrlands Zwitserland, elken zomer het oord van pret en lach, van zang en dans, van luisterrijke feesten, van optochten en schetterende muziek, thans leeg en verlaten.

De ruïne van het eeuwenoude kasteel, de sterke burcht der Reginalds en Walerams, op den top van den heuvel, welke het Valkenstadje bestrijkt, het symbool van het geheele plaatsje.

Thans in Limburg's hoofdstad geheel anderen typen, ook geheel andere taal.

In stede van blonde zonen en dochteren uit het Noorden, nu veelal bronsgetinte gezichten met donkere oogen, schier allen Walen uit het Luikerland, die in druk beweeg, met vlugge ratelstemmen, elkander vertellen hun rampen en ellenden, de onmenselijke wreedheid en meedoogenloosheid hunner vijanden.

Ze slenteren door de hoofdstraten; ze staan in kringen op het Vrijthof; ze ruggen-leunen, nauw, tegen elkaar geplakt, op de banken in ons weelderig tusschen Maas en Jeker gelegen stadspark; ze liggen op de grasvlakten tusschen de muren der voormalige vestingwerken; ze zitten in de herbergen, velen in „Café Belge”, dat nog voor enkele dagen „Ratskeller” heette en dezen allen steeds omringd door tal van belangstellende Maas-trichtenaren, die voelen, lijden met hun, deelen in hun smart.

O, die verhalen, die doen huiveren van afgrijzen, die verhalen van stelen en vernielen, van rooven en plunderen, van branden en moorden, alle hetzelfde en toch weer verschillend.

„Weet jelui, wat ze bij mij gedaan hebben, ces chiens de loup, ces cochons” zegt een oude heer met zwaar gouden horlogeketting, bengelend op zijn gebloemd vest, 't roode lintje in zijn knoopsgat.

„Ze hebben mij den wijn uit den kelder gehaald, gezopen tot ze niet meer konden en toen zij niet meer konden zuipen, hebben ze den heelen boel tot gruis gemaakt; daarna hebben ze de spiegels, de meubels stukgeslagen, de schilderijen uit de ramen gehaald en op den grond vertrapt — een stuk van onzen grootsten schilder Verboeckhoven, minstens vijftigduizend francs waard — niets hebben ze heel gelaten, die Vandalen — jawel toch — één ding, een tafel en daarin hebben ze een wit papier genageld, waarop ze geschreven hebben:

„Wir Deutschen fürchten Gott
Und hauen das ganze Geschirr kaput”
ces carognes, ces putains.”

Een ander vertelt van zijn vee, dat ze uit de stallen hebben gehaald, „ces voleurs, ces brigands” en voor zijn oogen kapot gemaakt en in stukken gesneden en hij had niet de courage gehad, om hun ook maar iets te zeggen, uit angst, dat ze hem anders ook nog den boel zouden in brand gestoken hebben... oh... als hij geen vrouw, geen kinderen had gehad... dan... dan... terwijl zijn oogen vuurglinsteren en z'n mond driftig zware rookwolken blaast uit den houten pijp.

Weer een ander heeft gezien, met eigen oogen gezien, dat ze vrouwen en kinderen hebben doodgeschoten, niet bij ongeluk, waarachtig niet, maar voor hun plezier, enkel en alleen voor hun plezier, als een jachtvermaak: ze lieten ze eerst wegllopen en dan schoten ze er op als op een konijn en ze hielden zich den buik vast van het lachen, als er een met een gil vooroversloeg om niet meer op te staan.

Nog een, die het van zeer geloofwaardig man uit Aerschot had, die het hem voor vast en zeker vertelde, dat toen zij den burgemeester en zijn zoon hadden doodgeschoten, zij de vrouw en de dochter van vijftien jaar gedwongen hebben er bij te staan, hen gedwongen om tijdens de executie te schreeuwen: „Die Deutschen sind gute Leute” en dat alles wordt verteld met besliste overtuiging en... onvoorwaardelijk geloofd.

Een enkele, die beweerde, dat hij niet te klagen had gehad over hun optreden bij hem; op een middag was een officier met een tiental soldaten bij hem gekomen; zij hadden zijn vrouw gevraagd om brood en koffie: nu, al het brood, dat zij in huis hadden, hebben zij hun gegeven, dat spreekt hē, maar toen zijn vrouw de koffie wilde gaan zetten, heeft een der soldaten, op bevel van den officier, de boonen voor haar gemaald: bij hem hadden ze volstrekt geen schandaal gemaakt, au contraire, zij waren erg beleefd geweest — hij kon niet anders zeggen.

Booze, woeste blikken uit aller oogen op den verdediger der „barbaren”; bij velen de gedachte, dat deze vent niets anders kon zijn dan een spion of een verrader.

„Waarom hij dan niet stilte in zijn huis gebleven was” vroeg er een, als hij zich zoo veilig voelde, als hij dan toch dacht, dat het allemaal zulke nette, fatsoenlijke lui waren.

„Veilig zich voelen” dat had hij niet gezegd en evenmin dat het allemaal zulke nette lui waren; integendeel, daar was hij volstrekt niet van overtuigd, na alles, wat hij al zoo van anderen had gehoord en daarom had hij het ook maar raadzaam gevonden, hier te komen, in Holland.

Terstond een zachtere gemoedstemming tegenover hem, na deze bekentenis.

Plots een stem „en voilà encore de ces pauvres diables” en aller oogen weer gericht op een processie van ellendigen, van haveloozen met uitpuilende, gebarste kartonnen dozen en vodderige pakken op de schamele verkleurde jassen der mannen, waarnaast de vrouwen met stumperige kinderen op den arm, anderen met teere vuistjes zich vasthechtend aan de dunne doorzichtige rokken, allen moede, afgemat, na uren lang zwoegen, voortstompelend naar de kweekschool, waar zij zullen rusten en stillen den pijnigenden honger.

En alweer een nieuwe gebeurtenis, die aller aandacht trekt: een jongen met bulletins over den oorlog.

Tallooze handen, die grijpen met zenuwachtige vingers: zij willen weten, zoo gauw mogelijk, terstond, of hun hopen, hun innig hopen ditmaal verwezenlijkt zal worden, of hun tyrannen geslagen, verpletterd zijn.

Een Vlaam, die leest, vertaalt, en bij elk teleurstellend nieuws, bij elk bericht, dat hunne bondgenooten weer hebben moeten terugtrekken, dat de vijand verder, steeds verder is gedrongen in eigen

CROCUSSEN.

EEN POL VAN VOORJAARS-CROCUSSEN, UIT EEN ENKELE KNOL GEKWEEKT.

of in het bevriende land, nieuwe scheldwoorden, nieuwe vervloeking tegen die „sacrés Prussiens, ces maudits, ces chiens enragés, ces monstres” terwijl woede en wanhoop hunne gezichten vertrekken.

Voor de boekwinkels steeds een duwende, dringende menigte, die „Het Leven”, „Panorama”, „de Prins” wil koopen, de tijdschriften die in beeld brengen de gepleegde schanddaden, de aangegrichte verwoestingen, de verbrande huizen van weerloze burgers, tot den bedelstaf gebracht, de als zeven doorboorde lijken der onschuldige gefusilleerde slachtoffers.

In het wachtlokaal van postkantoor en telegraafbureau ook steeds een voor de loketten saamgepakte massa, allen vragend hetzelfde: of er geen brieven voor hun zijn uit België of hunne brieven naar België zullen terechtkomen en steeds het ontkennend antwoord door de ambtenaren, telkens en telkens met bewonderenswaardig geduld gegeven, en dan lange zuchten, diep uit de borst, tranen en droeve weeklanken, dat zij niets weten omtrent hunne kinderen, hun broeders hun zusters: zij weten niet waar dezen zich bevinden: zij weten niet of zij zijn gewond, of zij nog leven of reeds dood zijn.... verschrikkelijk, verschrikkelijk, dat leven in eeuwigdurende onrust.... als ze dan toch maar wisten, liever nog het ergste dan zóó.

Ze slaapt niet, vertelt mij een jonge vrouw, geen enkele nacht: ze ligt wakker, klaar wakker, met open oogen op een stroomatras in een klein huisje te Wijk en dan ziet ze altijd van die akeligheden in het duister; ze ziet haar broer en haar verloofde, die allebei hebben moeten meetrekken, te midden van allemaal lijken met witte gezichten en gebroken oogen: ze liggen op den grond onder den blooten hemel, ook zoo bleek en ook met die stijve oogen, de kleeren vol bloed, en dan springt zij op met een gil, en andere vrouwen, die in dezelfde kamer slapen, worden dan boos op haar, omdat zij hun kinderen wakker maakt, maar ze kan er niets aan doen; 't is sterker dan haar zelve: ze moet schreeuwen, anders zou ze stikken..... o God, o God, als ze toch maar wist of het waar was, wat ze zag.... dan verdronk zij zich, dan zou ze tenminste rust hebben, maar dat durft ze niet — 't mocht eens niet waar zijn, 't kan toch nog, 't was niet geheel onmogelijk, dat één van hen.... of allebei, nog leven, maar lang kan het toch zoo niet blijven duren, dan zou ze gek worden, stapelgek, dat voelt ze; ze krijgt nu al zulke rare rillingen over haar hoofd, net of daar iemand heel gauw met een puntingriffel over krast.

* * *

Zoo het leven, het droef leven der vijftien à zestienduizend Belgische vluchtelingen, welke in onze stad de gastvrijheid genieten.

Echter ook ons zijn, dat der Maastrichtenaars, is zoo geheel anders dan in gewone tijden.

Geen concerten in ons beelderig park of op Slavante, geen muziekuitvoeringen op de weelderig verlichte kiosk te midden van van het Vrijthof, het centrum van Maastrichts gezellig verkeer; geen pic-nics, geen prettige vroolijke partijen naar Valkenburg, Geulhem, Geulle, Tourne Bride, Lanklaer, Visé zooals vorige zomers, geen diners, geen soupers; geen bioscopen; de Momusnar, die den gevel van den tempel der gekheid en chariteit siert, lacht niet meer; hij grijnst.

MR. L. H. J. LAMBERTS HURRELBRINCK.

Foto Chef Kreuger.

HET GEBOUW VAN DEN BOND VOOR MINDER MARINEPERSONEEL TE HELDER. DE HOOFDINGANG.

Het Gebouw van den Bond voor Minder Marinepersoneel te Helder.

VEN vóórdat de algemeene mobilisatie land en volk in groote beroering bracht, was daar, in alle stilte, in het bescheiden plaatsje den Helder een grootsch monument ingewijd. Zij, die het dagelijks, onder 's bouwmeesters handen, hadden zien groeien, en aanvankelijk niet wisten wat uit die steenklomp worden moest, zij zetten iederen dag grooter oogen op, toen zij de voltooiing zagen naderen, en tot de conclusie kwamen, dat, hetgeen daar in het Spoorplantsoen gewrocht werd, iets heel bijzonders werd, een geniaal bouwwerk, waarbij nu eens gebroken was met al het conventionele dat in den regel dergelijke architectuur kenmerkt. De Nieuwediepers, conservatief en niet verwend op dit punt, wisten niet, wat ze er van denken moesten. De een sprak van een wonderlijke opeenstapeling van steenen, fantastisch gewrocht van een droomzieken geest, de ander noemde het een krankzinnige gril van een decadent brein, een derde vond weer wat anders uit, maar allen waren het er over eens, dat het iets bijzonders zou worden, iets héél bijzonders.

Janmaat alleen zei niets, maar lachte in zijn vuistje. En toen den zosten Juni 1914 de deuren van den voltooiden burcht werden opengezet om de bezoekers naar binnen te laten en de bloemstukken, die men van allen kant aandroeg, toen glunderde Janmaat in zijn blinkende baatje, en, hoog, heesch hij de witte bondsvaan op den trans en liet de kanonnen daveren: 't was zijn huis, Janmaats gebouw, dat daar klaar stond om in gebruik genomen te worden. Hij-zelf had het, moeizaam, stuiver voor stuiver bijeengegaard; hij-zelf had het gekoesterd met de bewondering zijner oogen, en zijn hart klopte van blijdschap nu hij er introk!

Want dat is de hooge beteekenis van dit nieuwe bondsgebouw, dat het vóór alles wil zijn een huis voor en van den matroos, voor en van den arbeider. En de kunstzinnige architect, de heer P. L. Kramer, wien de Bond bij de uitvoering de vrije hand liet, heeft volkomen de beteekenis ervan als bouwwerk begrepen. In geheel het bouwplan heeft hij het symbool verwerkt van het stoere, krachtige, massieve, dat in de ziel van den arbeider, in die van Janmaat vooral zetelt. Zie, hoe het gebouw, van z.g. „mond”steen — de bij het bakken ontstaande buitenste steen, die ruwer en ongelijker van vorm is dan de gewone — opgetrokken, den vorm heeft van een Middeleeuwschen burcht, met kanteelen en toren, hoe zwaar en massief die would-be ijzeren deuren zijn, die, eenmaal gesloten, de burcht tot een veilige wijkplaats maken! Maar ook, merk op, hoe gemakkelijk eigenlijk die deuren opengaan, hoe weinig moeite het u kost, binnen het gebouw te komen, hoe gastvrij, hoe vriendelijk ge er ontvangen wordt, hoe voornaam aristocratisch het interieur is. Voorzeker, dit is geen wijkplaats, waar, in hooghartige teruggetrokkenheid, de ridderschap zetelt, veilig verschanst achter stevige muren, — het is, integendeel, de glimlachende gastvrijheid die er hare armen uitstrekt.

Dat te karakteriseeren is 's bouwmeesters doel geweest en wie het gebouw bezichtigt zal onmiddellijk het welslagen daarvan opvallen. Uiterlijk, we zeiden het reeds, is het geheel een oud slot; dikke, stevige muren met hoekige kanteelen, een op de torens van Dordrecht en Veere geïnspireerde afgeknotte toren met would-be draken à la Notre Dame. De gebruikte steen zelf symboliseert in zijn kleur-variatie de hartstochten van het volk: het trouwhartige blauw, het fiere paars, het nijdige geel, alles vindt ge er in terug. Een would-be brug met monumentale lantarens leidt naar den ingang; de ruimte voor aan de straat is smaakvol aangewend tot een bloemtuintje en vormt bovendien een in den zomer alleraardigst zitje.

Inwendig is gestreefd naar een fraai harmonisch geheel. Reeds onmiddellijk bij het binnentreden valt u de stemmige verlichting van den ingang op. Een steenen hoofdtrap, aan weerszijden tot aan de eerste verdieping met een hooge lambrizeering bekleed, leidt naar de verschillende verdiepingen. Men vindt op de eerste verdieping de groote vergaderzaal en andere vertrekken: hoofdbestuurkamer, bureau-plaatsbestuur, enz. Op de tweede en derde verdieping zijn de logeerkamers, gezellige lichte en luchtige vertrekjes, tevens als zitkamer ingericht.

Beneden vindt men, rechts van den ingang, de conversatie- en leeszaal. De harmonische kleuren, vooral het paars, geven aan het geheel een voornaam, deftig cachet. Lampen van kunstmatig geroest ijzer, in de was geboend, zijn met hun zacht gekleurd, antiek glas van zeldzame

Foto C. Steenbergh.

HET GEBOUW VAN DEN BOND VOOR MINDER MARINE-PERSONEEL TE HELDER.

bekoring. Voeg daarbij de betimmeringen, de diepe, bekleede banken met zware armleggers, bekleed met terracotta-kleurige stof, die mooi doet op het diepe brons van het houtwerk, de zacht-paarse lambris met de prachtige steendrukken achter glas, de ramen van gekleurd glas, en ge hebt eenigszins een denkbeeld van de superieure schoonheid dezer zaal. Door een hooge zitbank is deze zaal in tweeën verdeeld; het achterste, kleinere gedeelte, is voor schrijf- en leeszaal ingericht en zoo mogelijk nog intiemer dan de conversatie-zaal. Het buffet dringt zich, in tegenstelling met andere dergelijke inrichtingen, niet naar voren, maar is aangebracht in een halfverscholen gedeelte onder de hoofdtrap.

De licht-installatie werd geleverd door de Amsterdamsche firma Winkelman en van der Bijl; een jong artist te Haarlem, de heer W. Bogtman, leverde de fraaie, in lood gevatte ruiten, Hildo Krop een gedenksteen, geschenk van de oud-gasten, thans aangebracht in den gevel van het gebouw.

De nijldige zeewinden waaien over Nieuwediep, maar zij kunnen den „burcht“ der matrozen niet deren: trotsch en fier verheft hij zich, zijn toren domineert de omgeving; 't spreekt al van stoerheid en kracht en sterkte en legt een loffelijk getuigenis af van het kunnen van den architect, aan wien de Jantjes hun huis in deze gedaante te danken hebben.

J. BROUWER.

Een klacht van een voormalig Abonn  .

ONNOEMLIJK is de ellende, die de oorlog over een groot deel van Europa brengt en zeer velen in ons land ook voelen de kwade gevolgen, al dragen zij ze meestal met opgewektheid, omdat ze inzien, dat hunne ellende-tjes toch maar zoo h  el klein zijn vergeleken bij dat, wat landen als België en Polen te verduren hebben.

Mogen wij u van een h  el klein treurig gevolg van den oorlog iets vertellen? Hij die 't ons mededeelt, noemt het „een ware geschiedenis van een abonn   van „Buiten““ en teekent zich Ch. d'Ep  e; zijn ware naam is ons bekend. Wij vrouwen, dat men ons gelooft, als wij verzekeren, dat deze geschiedenis niet uit onzen redactioneelen duim is gezogen; tot het maken van een dergelijke goed-

koop reclame voor ons blad zijn wij werkelijk niet in staat.

Hier volgt dan de geschiedenis:

„Heerlijke dagen waren het; dagen van voorspoed, zooals ze wel eens kunnen voorkomen in 't werkers-gezin, sporadisch maar t  ch komen ze wel eens; van die speciale tijden van opleving in onze diamant-industrie, waardoor wij door betere inkomsten dan waarop andere klasseggenooten zich kunnen verheugen, 't leven een beetje vrijer inkijken dan ons in gewone tijden, of in de steeds meer en meer voorkomende tijden van malaise is geoorloofd.

Het was in een dier goede dagen dat mij in een caf   door een colporteur van „Buiten“ eenige exemplaren van die illustratie ter inzage aangeboden werden. Wat was ik getroffen door de meesterlijk uitgevoerde photographi  n, door de natuurlijke uitbeelding van bloemen, vogels en ander natuurschoon!

En hoe keurig ook de uitbeeldingen waren, de literarische inhoud kon er gerust mee wedijveren. Was er schooner gelegenheid voor mij, die nog al wat gelezen heeft, die ook gereisd heeft in België en Frankrijk, om mijn beetje kennis te verrijken door goede literatuur, 't beste wat er mijns inziens op dit gebied tot dusverre onder mijn oogen was gekomen?

Ik vroeg proefnummers aan.

„Prachtig!... Magnifiek!... Maar duur, gottegot wat duur! ... Mooi!... Duur!...“ 't bleef door mij heen spoken. Toch mooi! Maar oh, jeh! wat duur!... Ik zou 't toch zoo graag willen!...

„Toe Moeder, zeg jij nou 's, vind jij 't niet prachtig?... Vind jij 't niet goddelijk? toe, mag ik het nemen?“

„Natuurlijk, man, als jij er z  o erg op gesteld bent, neem 't dan, maar w  l is 't duur!“

„Wees nou niet zoo zwaar op de hand, moe!... 't gaat toch wel met de verdiensten, en dan laten wij er wat anders voor staan!...“

En na nog wat wikken en wegen, na nog wat gesputter, en wat ontevredenheid mijnerzijds, omdat er zooveel bezwaren door Moeder werden opgeworpen, die allemaal weggekust werden, kreeg ik mijn zin, ik nam een abonnement op „Buiten“....

Wat genotvolle uren heeft 't mij verschaft!...

Hoe rijk gevoelde ik mij met het bezit, 't eigendom, 't genot, dat mij „Buiten“ verschaft!...

Ik stond boven veel mijner collega's. 't Beetje, dat ik door opvoeding, zelfstudie en reisonderfinding m  er wist dan de gewone arbeider, werd nu aangevuld, vergroot, gepolijst door al 't moois dat ik nu tot mij nam uit mijn mooie „Buiten“. Ik genoot van mijn bezit. En ieder kwartaal dat verstreken was, betaalde ik, met liefde, betaalde ik te weinig voor hetgeen ik genoten had. E  n jaar, 't vijfde kwartaal, 't zesde kwartaal ook nog. Maar 't stormde in onze industrie!...

Van den eenen hoek naar den anderen werden wij heen en

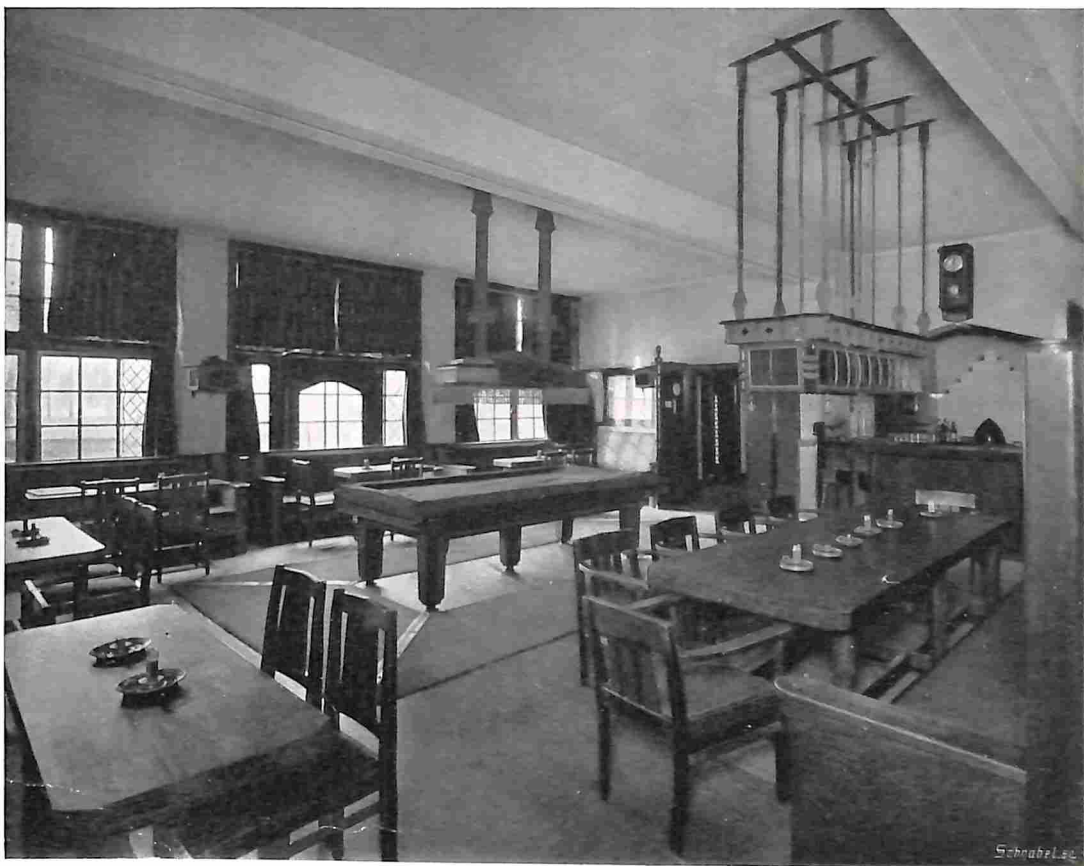

Foto C. Steenbergh.

HET GEBOUW VAN DEN BOND VOOR MINDER MARINE-PERSONEEL TE HELDER. DE CONVERSATIE-ZAAL.

weer gezweept. Balkan-oorlog, geldcrisissen, faillissementen, Presidentsverkiezing in Amerika, daarna 20% duty op geslepen-invoer, wij, diamantbewerders hadden 't zwaar te verantwoorden.

Honderden, neen duizenden onzer kwamen zonder werk, na weken kwamen maanden; er zijn er onder ons die zelfs twee, ja drie jaren zonder werk zijn. En daarna! Bij 't neerschrijven van 't vreeselijke woord: de internationale broedermoord, weent 't in mij. Afschuw, walging, diep medelijden met de keur van de jongelingschap die geslachteerd wordt op 't altaar van hebzucht en winstbejag. 't Kaartenhuis van welstand in de arbeidersgezinnen ineengebliksemd door de bebloede vuist van menschenmoordenaars.

Ook ik bij de duizenden, neen miljoenen slachtoffers van den oorlog.

Ook ik van 1 Aug. '14 af werkeloos, terende met 't gezin op enkele spaarpenningen en den steun van f 6.— van mijn vakvereniging.

En ik kan „Buiten” niet meer betalen, en ben weer een van mijn mooie illusies kwijt....”

Het is geen verhaal van verwoeste steden en dorpen, van van huis en hof verdrevenen, van moord en van doodslag. Toch — en men zal het ons ongetwijfeld vergeven — heeft het ons getroffen. U ook, geachte lezer?

DE HYACINT IN DE SAGE.

IS de tulp een verschoppeling der mythologie, de hyacint kan een harer troetelkindjes genoemd worden.

De sage verhaalt, dat Apollo (anderen beweren, dat het Apollo's priester Thamiris was) een jongeling van buitengewone schoonheid beminde, Hyacinthus genaamd, zoon van den Spartaanschen koning Amyclas of Oebalus en de muze Clio. Apollo vermeide zich vaak met den jongeling in gymnasische spelen.

De afgunstige Zephyros maakte hiervan gebruik om zijn wraak op Apollo te koelen; terwijl de beide vrienden aan het discussiëren waren, dreef hij Apollo's schijf in de richting van Hyacinthus' hoofd, waardoor deze zwaar gewond werd. Apollo, radeloos van smart, wilde zelfs zijn onsterfelijkheid opofferen om zijn lieveling te redden. Vergeefs! Hyacinthus stierf in zijn armen.

De Delphische god was niet in staat, zijn meest beminden vriend aan den dood te ontrukken, doch om het aandenken aan zijn lieveling te vereeuwigen liet hij uit het bloed, dat diens wonde ontvloede, een bloem opschieten, welke hij „Hyacinthus” noemde en die geteekend was met de letters A I (een klaagtoon) of met Y, in het Grieksch de eerste letter van Hyacinthus' naam.

Ter eere van den jongeling stelde Apollo een groot feest in, „Hyacinthia” genaamd, dat drie dagen duurde. De Doriërs, bij wie vooral in Sparta, Amyclae en Tarente de eeredienst van den heros-Hyacinthus in hoog aanzien stond, vierden dit feest jaarlijks ter herinnering aan de jonggestorvenen.

Zoo leefde de schoone jongeling voort in een welriekende bloem, die zijn naam droeg.

De hyacint schijnt in de oude symboliek een beeld te zijn geweest van de smart en den ondergang des levens. De dood van Hyacinthus kan als een fragment van den natuurgodsdienst

UIT STREKEN VAN VREDE.
ALS 'T DAGWERK GEDAAN IS.

der Grieken worden beschouwd, want volgens de sage werd, toen eens in Athene hongersnood en epidemische ziekten heerschten en men het Orakel om raad vroeg, den inwoners bevolen op het graf van den cycloop Gerestos de vijf dochters van Hyacinthus te offeren.

Uit de „Metamorphosen” van Ovidius, waar deze 's jongelings gedaanteverwisseling in een bloem bezingt, en eveneens uit een idylle van Theocritus blijkt, dat de kleur van de hyacint der Grieksche mythologie donker en diepblauw als van viooltjes moet zijn geweest.

Het heeft langen tijd onder de botanici een twistpunt uitgemaakt, welke plant de Grieken met hun Hyacinthus hebben bedoeld.

De Napolitaansche geleerde Tenore noemt als zoodanig de „Gladiolus byzantinus”, een prachtplant, die in het Oosten, doch ook in Griekenland in 't wild groeit. De twee voet hoge stengel dezer plant draagt 5 à 6 bloemen van karmozijnroode kleur, die aan den voet der bloemblaadjes driehoekige vlekjes hebben, welke het „Ai” voorstellen.

Andere plantkundigen hebben beweerd, dat de Grieksche Hyacinthus de kleine ridderspoor was, op welker bloemblaaden men met witte letters het treurwoord Ai! Ai! — Wee! Wee! meende te lezen.

Tegenwoordig is men algemeen de opinie toegedaan, dat Tenore's veronderstelling de juiste is.

Men kent de hyacint in verschillende streken bijzondere geneeskrachtige eigenschappen toe; zoo moet de bol, als pleister gebruikt, het groeien der haren verhinderen. Daarentegen moet zij bij inwendig gebruik soms vergiftigingsverschijnselen te voorschijn roepen.

Deze schaduwzijde heeft ten gevolge gehad, dat de plant bij velen in miscrediet is gekomen; Goethe zegt van haar:

„Viele duftende Glocken,
o Hyazinthe, bewegst du;
Aber die Glocken ziehen, wie die
Gerüche nicht an”.

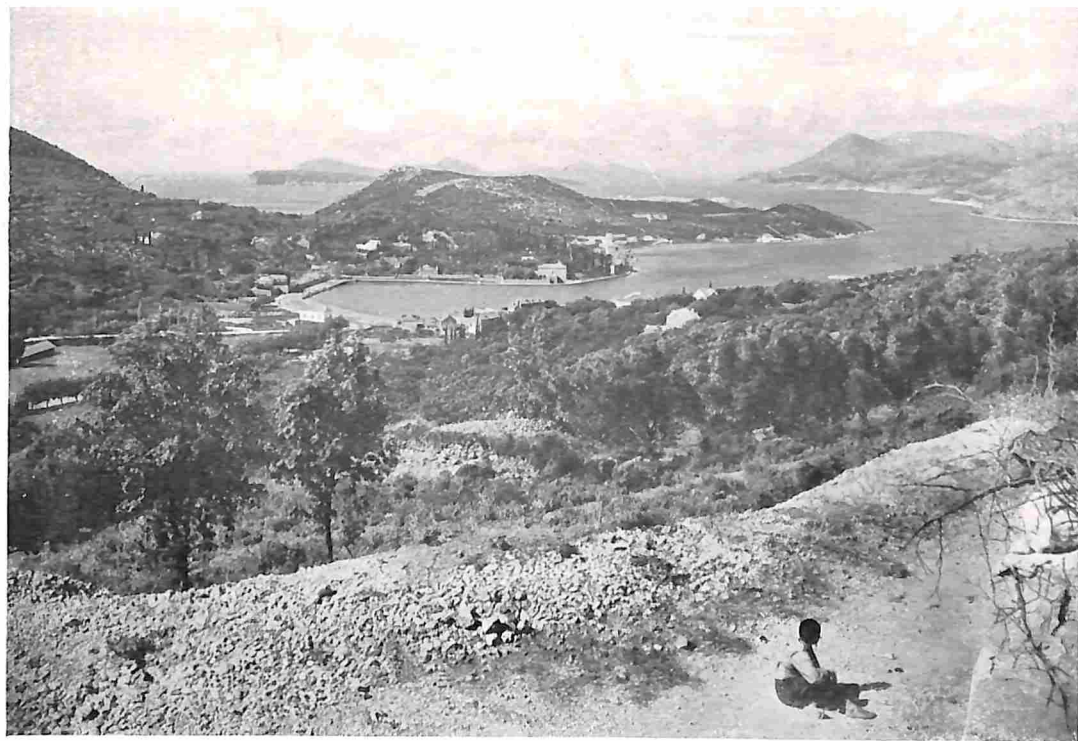
Andere dichters hebben haar deels als zinnebeeld der vreugde bezongen, deels als symbool van oprechte vriendschap gesteld, daar zij ondanks winterstormen, sneeuw en ijs ongedeerd voortleeft om haar bloemen telkens opnieuw in de lente te ontplooien.

L. F. H.

VERBETERINGEN

In de noot op bladz. 52 van dezen jaargang (No. 5) bij het artikel „Enkhuizen's Waterpoortjes” leze men in plaats van 1666: 1644. In dezelfde noot leze men even verder in plaats van 1644: 1666.

In het onderschrift van de afbeelding op bladz. 71 van dezen jaargang (No. 6) moeten de woorden betreffende het kasteel Heeze: „aarin voorheen zoovele kunstschaten aanwezig waren, vervallen. Onze medewerker heeft hier het kasteel Heeze met kasteel Heeswijk verward. Uit kasteel Heeze zijn geen kunstschaten verdwenen.”

UIT DE OMSTREKEN VAN HET ZUIDELIJK OORLOGSGEBIED.
DE OOSTENRIJSCHHE HAVEN GRAVOSA IN DALMATIË